

„Hiszek hitetlenül”

Ady Endre alakja, élete, költészete gyorsan az ellentmondások keresztútjára került. Ennek része volt az Istennel való kapcsolata is. Szélsőséges elmarasztalás („bestiális káromkodó”) és lelkes magasztalás („az egyetlen magyar vallásos költő”) vette körül kezdetől fogva. A század első évtizedeiben a nézetek szétválását előmozdította az úgynevezett „papköltők” (Sík Sándor, Mécs László, Harsányi Lajos) jelentkezése az irodalomban. Az általánossá szélesült vita a „katolikus irodalomról” évtizedek múltán is lassan csitult el, pedig a legfontosabb kritériumot már 1935-ben megfogalmazta Sík Sándor: „A katolikus irodalom mindenekelőtt: irodalom. (...) Katolikus az az irodalom, amely az irodalom eszközeivel katolikus lelkiséget fejez ki.” Évtizedekkel később pedig Pilinszky: „Költő vagyok és katolikus”. Sík Sándor szerint a „katolikus” jelző „egyetemességet jelent: katolikus lehet mindenki, aki jóhiszeműen szolgálja Istent, még ha maga nem is sejtí azt”. (Harminc évvel később így nyilatkozott a II. Vatikáni zsinat is.) Sík Sándor ebben a szellemenben elemzi Ady Endre hívő hitetlenségét is: „Távol van attól, (...) aminek a naiv hívők és a naiv hitetlenek elképzelik a vallást és a vallásos költészetet. De még távolabb jár ez a költészet a hitetlenségtől. (...) A két ellentétes véglet hiányzik belőle: a hitetlenség és az isten-jelenlét megállapodott harmóniája. (...) Az emberi lélek minden regisztere megszólal benne: hit és kétely, harc istennel, hetyke kötődés — és gyermeki térdhajtás.”

Az irodalmi vita nagyrészt elcsitult, bár nem teljesen. A mélyén azonban egy alapvető kérdés húzódik meg, amely a hit legbenső lényegét érinti. Csak az nevezhető hívőnek, aki magától értetődő természetességgel él benne a hitben és a hitet közvetítő-hordozó egyházban? Mi a hit, és hogyan alakul a hit élete? Joseph Ratzinger írja a hitről: a hívő ki van téve a bizonytalanság fenyegetésének, elfoghatja a kétely, elsötétülhet előtte a hit világossága. Korunk népszerű szentjei — Kis Szent Teréztől Kalkuttai Teréz Anyán át Pio atyáig — mind átélték a hit sötétjét is. A hitben való elmélyülés nemcsak egyértelmű világosságot ad, hanem az emberi világosságot felülmúló, s ezért felfoghatatlan, sőt „homályos” isteni igazság megtapasztalását is. A hit egész életet átfogó egzisztenciális döntést kíván, feltétlen ráhagyatkozást Istenre, „a nem magunk alkotta és soha meg sem alkotható valóságra”. „Létünk körülölelt lét, az általunk körülfoghatatlan titok ölelésében élünk. Benne tárul fel a mindenség értelme; az egoista törekvésektől mentes szeretet felfoghatatlan ajándékával megtanít arra, hogy érdemes élni.” Megrendült pillanataiban ezt élte át Ady is: „Mikor elhagytak, / Mikor a lelkem roskadozva vittem, / Csöndesen és váratlanul / Átölelt az Isten.”